

هدف از مجازات و تأثیر آن در حقوق زندانیان

نوشته شده در شنبه پنجم بهمن ۱۳۹۲ ساعت ۲۲:۵۸ توسط محسن حاجی

اکنون هر کشوری با توجه به وضع اقتصادی، سیاسی، تحولات اجتماعی، آداب و رسوم، اعتقادات مذهبی، مقتضیات و امکانات با تدوین قوانین و مقررات سیاست کیفری خاصی اتخاذ می کند. در کشورهایی که در تدوین قوانین کیفری از عقاید مکتب تحقیقی الهام گرفته اند به اصول مذهبی و اخلاقی و انسانی توجه نداشته فقط خواهان طرد مجرم از اجتماع هستند و هدف از مجازات را حفظ نظم و منافع اجتماعی توجیه می نمایند. در قوانین کیفری کشورهایی که آزادی فردی را محترم می شمارند هدف قانون گذار از مجازات مجرم، حفظ منافع اجتماعی با اصلاح و تربیت و یا درمان بزهکار است، اکثر کشورهای متمدن هدف کلی از مجازات را به شرح ذیل پذیرفته اند.

الف: اصلاح و تربیت یا درمان بزهکار: انواع جرایم با طرز تفکر، آداب و رسوم، فرهنگ و تمدن، معتقدات مذهبی، وضع جغرافیائی، تحولات اجتماعی، اقتصادی و سیاسی متفاوت است. انواع مجازات ها نیز تحت تأثیر افکار، عقاید، عادات و خواسته های هر اجتماع متغیر می باشد با اینکه برای مبارزه بر علیه بزهکاری در کشورهای متمدن روشهای مختلف به مورد اجرا گذاشته می شود اما هدف نهایی و نهائی از اجرای مجازات، دفاع اجتماعی، اصلاح و تربیت یا درمان مجرم و عادت دادن او به زندگی عادی اجتماعی است. بزهکار فردی است مانند سایر افراد اجتماع که در نتیجه عوامل مختلف (عوامل فردی، اجتماع، اقتصادی و...) مرتکب جرم می شود. جامعه برای حفظ منافع اجتماعی نظم و آرامش عمومی و حفظ حقوق معنوی زندانی بایستی نسبت به اصلاح و تربیت یا درمان بزهکاران و افراد در حالتخطرناک اقدام لازم به عمل آورد. مجرم نه تنها در حین تحمل مجازات بایستی اصلاح و تربیت شود بلکه در موقع خروج از زندان و پس از کسب آزادی نیز باید تحت مراقبت و هدایت و راهنمایی قرار گیرد تا دوباره مرتکب جرم نگردد این مسأله نیز رعایت یکی از حقوق معنوی بزهکار است. قانون جزای سوئیس اولین قانونی است [۱] که در آن هدف از مجازات اصلاح و تربیت مجرم ذکر شده است. اصل مذکور بعداً در قوانین کیفری بعضی از کشورها از جمله قوانین کیفری آلمان و ایتالیا و کشورهای مختلف آمریکای لاتین نیز پذیرفته شده است و این هدف با حفظ حقوق معنوی زندانی مطابقت دارد.

ب: پیشگیری عمومی: تأثیر مجازات در پیشگیری عمومی تضمین اساسی برای حفظ تعلم و آرامش و امنیت در اجتماع است با مجازات مجرم کسانی که آمادگی ارتکاب جرم را دارند از سرنوشت مجرم پند گرفته از ارتکاب جرم خودداری می کنند در ادوار مختلف تاریخ برای ارباب مردم، بزهکاران را در انظار عمومی مجازات می کردند تا مردم درس عبرت گرفته مرتکب جرم نشوند با اینکه تشدید مجازات در قوانین کیفری برای ارباب دیگران حائز اهمیت خاص می باشد و افکار عمومی نیز از آن طرفداری می کند اما متخصصین حقوق کیفری تشدید مجازات را برای ایجاد ترس و وحشت رد کرده معتقدند که اثر ترعیبی مجازات با چگونگی فعالیت نیروی انتظامی و دستگیری بزهکاران و طرز اجرای مجازات ها رابطه مستقیم دارد. مجازاتهای شدید همواره اثر مثبت نداشته و گاهی نیز سبب خشونت و بدبینی افراد نسبت به اجتماع گشته و مردم را بر علیه هیئت حاکمه تهیج می کند برای پیشگیری عمومی، بایستی علل و انگیزه هائی را که در ارتکاب جرم موثرند از بین برد و اگر چنین شود حقوق معنوی مجرمین حفظ خواهد شد. هر چه مردم به وظایف اجتماعی خود آشنا شده، در ایفای نقش خویش در جامعه احساس مسئولیت نمایند، از تعداد جرائم کاسته می شود. ج - پیشگیری فردی: مجازات بزهکار که به منظور پیشگیری از تکرار جرم است یک عمل پیشگیری فردی نیز محسوب می شود. بزهکار پس از محکومیت و تحمل مجازات از ترس مجازات از ارتکاب جرم خودداری می نمایند. هرگاه مجرمی فوری مجازات و تنبیه شود اثر روانی داشته و در پیشگیری موثر است لیکن تکرار مجازات سبب خو گرفتن مجازات شده و اثر ترعیبی را از بین می برد. با اینکه عده ای از متخصصین حقوق کیفری اثرات ترعیبی مجازات را در پیشگیری فردی تأیید می کند ولی باید یادآور شد که جمعیت کیفری (زندانیان) را کسانی تشکیل می دهند که تکرار جرم دارند و روز به روز نیز بر تعداد آنان افزوده می گردد. نوع مجازات بایستی منطبق با شخصیت مجرم باشد تا در این میان حقوق معنوی مجرم حفظ گردد و حتی المقدور از اجرای مجازات حبس خودداری شود. تماس مجرم در زندان با مجرمین به عادت و حرفه ای که رموز ارتکاب جرم را می آموزند نداشتن مسکن و عدم امکان رفع حوائج ضروری، بیکاری، عدم حمایت و هدایت پس از آزادی از زندان از عوامل مهم تکرار جرم به شمار می رود.

د: تلافی برای تسکین افکار عمومی: از نظر اخلاقی، مجازات یک روش تلافی است زیرا وقتی جرمی اتفاق می افتد اجتماع بمنظور تسکین افکار عمومی که بر اثر وقوع جرم آشفته و نگران گردیده بزهکار را به کیفر می رساند. با مجازات بزهکار افرادی که خواهان اجرای عدالت هستند آرامش یافته و فکر انتقام جوئی خصوصی از بین می رود. از لحاظ احساسات عمومی، با اجرای کیفر مجرم كفاره گناه خود را به اجتماع پس داده و عدالت اجتماعی گسترش می یابد. با توجه به اینکه هدف از مجازات تلافی و ارضاء حس انتقام جوئی نیست ولی توجه افکار عمومی در تشدید مجازات و حتی تعیین اقسام مجازات ها و تدوین قوانین موثر است.